

ב' דחג הפסח: לנצח בלי להלחם

ארבעה מלכים, וארבע מלחמות. כיצד מלכי ישראל הכריעו מערכות דרמטיות, בעזרה ישירה מלמעלה.

ארבע מי יודע?

מאז תחילת הפלישה הרוסית לאוקראינה, ארה"ב חזרה ואמרה שהיא תתמוך באוקראינה בכל האמצעים אבל בשום אופן לא תשלח חיילים אמריקאים למלחמה. ארה"ב מוכנה לשלוח נשק, להטיל סנקציות וכו', הכול חוץ מהתערבות אישית. וישנם הרבה מומחים שטוענים שהדרך היחידה לעצור את המלחמה זה רק בהתערבות אמריקאית.

בליל הסדר אנו עושים הרבה דברים במספר ארבע: שותים ארבעה כוסות, שואלים ארבעה קושיות ומדברים על הארבעה בניס בהגדה.

ישנו מדרש שקשור לחג הפסח שמדבר על ארבעה מלכים במלכות יהודה: דוד, אסא, יהושפט וחזקיהו. המדרש משה ביניהם איך הם התייחסו למלחמות בזמנם.

המדרש באיכה רבה (ד, טו) אומר: "ארבעה מלכים היו. מה שתבע זה לא תבע זה", דהיינו, שכל אחד מהמלכים ביקש עזרה מהקב"ה כשהוא היה צריך להילחם במלחמות, אבל כל אחד ביקש עזרה ברמה אחרת.

דוד המלך

"דוד אמר ארדפה אויבי ואשיגם, ואמר לו הקב"ה אני עושה כן". שהמדרש מתייחס למלחמה שעליה מסופר בספר שמואל א (פרק ל). העמלקים פשטו על כל הנגב ושרפו את העיר צקלג ושבּו את הנשים, ביניהם גם את נשי דוד.

דוד התפלל להקב"ה ואמר אני ירדוף את האויבים ואשיג אותם ואתה

תעזור לי, ואכן הקב"ה עזר לו "הי' הקב"ה מאיר לו בלילות בזיקין וברקים", הקב"ה האיר לו את הלילה עם ברקים כדי שהוא יוכל לזהות את האויבים ולהכות בהם. דוד נצח במלחמה והצליח להחזיר את כל השבויים ואפילו אדם אחד לא נהרג במלחמה.

אסא

המלך השני שהמדרש מדבר עליו זה אסא, שהיה הנין של דוד, בזמנו כבר היה מצב אחר לגמרי. מיד אחרי מותו של שלמה המלך מלכות ישראל נחלקה לשתי ממלכות, מלכות ישראל ומלכות יהודה. מלכות ישראל הייתה כלולה מעשרת השבטים, ומלכות יהודה הייתה מלכות של שני שבטים, יהודה ובנימין.

בזמן אסא ממלכת יהודה כבר הייתה מלכות הרבה יותר קטנה וחלשה. באותם ימים צבא מצרים בא לתקוף את מלכות יהודה. זרח הכושי שהיה המלך או שר צבא מצרי בא עם צבא עצום להתקיף את יהודה. המלך אסא ידע שהוא לא מסוגל להתמודד עם הצבא האדיר הזה והוא פנה לקב"ה ואמר: "אין בי כח להרוג להם, אלא אני רודף אותם ואתה עושה".

הוא התפלל ואמר "עזרנו ה' אלוקינו כי עליך נשענו ובשמך באנו על ההמון הזה" (דה"י ב, יד) מיד אח"כ מסופר "וירדפם אסא והעם אשר עמו", אבל הסיבה שהם נוצחו זה לא בגלל הצבא של אסא אלא הם נפלו מעצמם, פשוט לא נשארה בהם חיות והם נפלו מתים בדרך על טבעית. זה היה נס של הקב"ה.

יהושפט

המדרש ממשך עם המלך הבא אחריו "יהושפט", בנו של אסא. יהושפט אמר "אני אין בי כוח לא להרוג ולא לרדוף אלא אני אומר שירה ואתה עושה". בזמנו התקיפו אותו עמון ומואב וגם העמלקים הצטרפו למלחמה. אלו היו שלשה עמים שהיו אויבים זה לזה והם עשו שלום כדי להילחם ביהודה.

כשיהושפט שמע את זה הוא פחד מאוד וקרא לכל בני יהודה ליום צום ותפילה. ואכן כולם התקבצו ובאו לירושלים כדי להתפלל לה' שיציל אותם מהמלחמה. המלך יהושפט עמד בפני כל העם ופנה בתפילה לה' שבסופה הוא אמר את הדברים הללו "אלוקינו! אין בנו כוח לפני ההמון הרב הזה הבא עלינו ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עיננו" (דה"י ב, כ, י"ב), ואז הוא הכריז לכל העם שאין להם מה לפחד "כי לא לכם המלחמה כי לאלקים".

כדי לחזק את היוצאים למלחמה הוא העמיד משוררים ² מקהלה שהייתה מהללת את הקב"ה ואומרת פסוק שכולנו מכירים מהתפילה: "הודו לה' כי לעולם חסדו". ואז קרה נס עצום: בזמן שהם עמדו והללו לקב"ה נעורה באותם עמים אותה השנאה הישנה שביניהם והם החלו נלחמים אחד בשני, כשצבא יהודה הגיע הוא מצא אותם "פגרים נופלים ארצה".

חזקיהו

ואז המדרש מדלג למלך הרביעי: חזקיהו המלך, שחי כ-200 שנים לערך אחרי יהושפט.

חזקיהו היה ממלכי יהודה האחרונים. באותם ימים ממלכת אשור שהייתה האימפריה הגדולה ביותר, הלכה וכבשה חלקים מארץ ישראל. הם כבר כבשו את כל ממלכת ישראל, ומה שנשאר עכשיו היתה מלכות יהודה שהיתה קטנה וחלשה.

באותם ימים עלה למלכות אשור סנחריב, והוא החליט שהגיע הזמן לכבוש את ירושלים. הוא אסף צבא אדיר של 185 אלף חיילים ועלה לירושלים. כל ערי יהודה מלבד ירושלים נפלו לידו כפרי בשל. הוא הגיע לעיר נוב שמשם אפשר לראות את ירושלים מקרוב, וציווה שיבנו עבורו מגדל גבוה.

הוא עלה עליו ומשם השקיף מעבר לחומה לתוך ירושלים וגילה שזאת עיר קטנה וחלשה. ואז הוא הניף ידו בביטול ואמר וכי בשביל העיר הקטנה הזאת הבאתי צבא אדיר כזה. הוא הודיע שהוא נותן לחיילים שלו לנוח

ומחר הם יתקיפו את ירושלים.

כל זה קרה בערב פסח, ממש ערב ליל הסדר. העיר ירושלים היתה תחת מצור חלשה ומפוחדת. חזקיהו המלך הודיע שהנביא ישעיהו אמר בשם השם שצריך לבטוח בה' ואסור להיכנע לסנחריב. מאידך, שבנא, אחד מראשי הסנהדרין טען שאין סיכוי לנצח את הצבא האדיר הזה וצריך להיכנע. הרוב בירושלים תמך בשבנא. אם לא די בכך, המלך חזקיהו עצמו באותם ימים שכב חולה במיטתו.

אומר המדרש: "עמד חזקיהו ואמר, אני אין בי כוח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה אלא אני ישן על מיטתי ואתה עושה". ואכן זה מה שקרה. אנשי ירושלים חגגו את ליל הסדר בשמחה, ואז: "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור" (מלכים ב, יט).

מגיפה פשטה בין חיילי צבא אשור רובם מתו והשאר ברחו לנפשם, סנחריב עצמו חזר לארצו ושם נרצח.

הזכות של חזקיהו

נשאלת השאלה, מפני מה זכה חזקיהו לנס כזה שלא זכו לו המלכים שלפניו? מסביר הרבי, שחזקיהו היה עסוק במלחמה אחרת מלחמה על החינוך היהודי. חזקיהו היה הראשון שהמציא את "חוק חינוך חובה", ובלשון הגמ': "חזקיהו נעץ חרב בכניסה לבית המדרש והכריז כי כל מי שלא ילמד תורה ידקר בחרב" (סנהדרין צד, ב), וכתוצאה מכך לא היה ילד או ילדה בממלכת יהודה שלא היו בקיאים בתורה.

הרבי ממשיך ואומר: "זוהי גם ההוראה בנוגע לימינו אלו, קודם ביאת המשיח. אין להתפעל מכך שמעמד ומצב ההווה הוא באופן שמיום ליום נעשה גרוע יותר, כי ברגע אחד יכול המצב להשתנות בתכלית²

"ואופן הפעולה הוא³ לא על ידי זה שמרעישים בעיתונים אלא יש לעסוק בחינוך על טהרת הקודש כפי שהיתה ההנהגה בימי חזקיהו ועל ידי זה

באים לגאולה האמיתית והשלימה" (תו"מ ל"ג עמוד 350 ואילך).